

Cíle udržitelného rozvoje & MÓDNÍ PRŮMYSL

Úvod

Současná podoba textilního průmyslu, nazývaná jako svět rychlé módy neboli fast fashion, zaplavuje naši planetu levným, nekvalitním oblečením, které je vyráběno neznámo kde a neznámo kým. Tempo módního průmyslu se neustále zrychluje, a to má zásadní dopad na naši planetu i její obyvatele.

Tento dokument se zaměřuje na problémy textilního průmyslu: způsob výroby a spotřeby, plýtvání a odpady. Módní průmysl bere jen minimální ohledy na naše životní prostředí a na pracující v rámci celého dodavatelského řetězce. Často dokonce nebere ohledy žádné. Podívejme se společně, jaké jsou kritické body, jaká jsou hlavní doporučení a jak může plnění Cílů udržitelného rozvoje zajistit lepší budoucnost pro všechny.

Cíle udržitelného rozvoje a módní průmysl

17 Cílů udržitelného rozvoje představuje společný rozvojový program všech států světa, schválený v roce 2015 na Valném shromáždění OSN. Sedmáct Cílů udržitelného rozvoje pokrývá celou škálu oblastí, které je v zájmu udržitelného rozvoje naší planety nutné přenastavit a zlepšit do roku 2030. Zahrnují odhodlání vymýtit extrémní chudobu, snížit nerovnosti, zajistit společnou prosperitu a mír, budovat partnerství a sounáležitost, ale také chránit životní prostředí.

Módní průmysl může udržitelnosti dosáhnout zahrnutím těchto cílů do svého kompletního dodavatelského řetězce tak, aby chránil nejen životní prostředí, ale i pracující z tohoto odvětví. Módní průmysl má přímou souvislost s následujícími cíli:

Vliv módy a textilního průmyslu na klima

Módní průmysl není ve své současné podobě dlouhodobě udržitelný a je vědecky prokázáno, že patří mezi největší světové přispěvatele ke změně klimatu. Celosvětově toto odvětví produkuje 8 až 10 % světových emisí uhlíku¹, přičemž tento podíl každoročně narůstá. V roce 2015 dosáhly emise skleníkových plynů z textilní výroby celkem 1,2 miliardy tun CO₂², což je více než součet veškeré mezinárodní letecké a námořní přepravy. Poptávka spotřebitelů po novém oblečení v koloběhu stále se zrychlujících módních vln navíc exponenciálně roste. Odborníci předpokládají, že pokud se tento systém nezmění, bude v roce 2040 módní průmysl představovat celou čtvrtinu celosvětových emisí.³

Spotřeba a rychlá móda

Po roce 2000 začal model rychlé módy dominovat celému módnímu průmyslu. Tento systém se vyznačuje velmi rychlou textilní produkcí, která často probíhá v kombinaci s dodavatelskou výrobou v zemích globálního Jihu, tedy v zemích s nejnižšími mzdami, nejmenší regulací a s nejmenší ochranou pracovníků a životního prostředí. Mezi lety 2000 až 2015 vzrostl objem celosvětové produkce oděvů díky rychlé módě dvojnásobně: z 50 na 100 miliard kusů ročně. V průměru se na světě každý rok vyrobí 100 až 120 miliard kusů oděvů, z nichž 70 % končí na skládkách nebo ve spalovnách. Kvůli špatnému návrhu nebo neúspěšným výrobním metodám skončí navíc 10 až 15 % veškerého vyrobeného textilního materiálu už na podlaze střížen.

Výroba a dodavatelský řetězec

Uhlíková stopa oděvů závisí do značné míry na materiálech, ze kterých jsou vyrobeny. Například polyester, coby syntetický materiál, má sice menší vliv na spotřebu vody a na životní prostředí než přírodní materiály, jako je např. bavlna, ale je příčinou většího objemu skleníkových plynů na jeden kilogram, protože je závislý na spotřebě velkého objemu neobnovitelných zdrojů, především ropy. Bavlna je zase chemicky zpracováváný přírodní materiál, jehož produkce vyžaduje ohromné množství sladké vody, čímž přispívá k jejímu celosvětovému nedostatku. Na výrobu jednoho bavlněného trička je potřeba přibližně 2700 litrů vody. Při výrobě konvenční bavlny je navíc používáno velké množství pesticidů a nebezpečných chemikálií, které se dostávají do vodních toků a okolní půdy, a ovlivňují tak ekosystémy a obyvatele žijící v příslušných regionech.

Znečištění

Znečištění způsobené textilním průmyslem se objevuje ve všech fázích dodavatelského řetězce: od tradičního pěstování plodin s využitím pesticidů přes barvení textilu, používání toxických materiálů, po praní a péči o oblečení. Samostatnou kapitolou je pak nadměrný odpad, který je tímto průmyslem vytvářen.

Používaná barviva a chemikálie pronikají do půdy, znečišťují povrchové i podzemní vody a ovlivňují celé ekosystémy. Zpracování textilu je odpovědné za 20 % veškerého znečištění sladkých vod. Poslední průzkumy ukazují, že se tak do oceánů každoročně dostane 500 000 tun mikrovláken, což je ekvivalent 50 miliard plastových lahví.⁴

Praní jedné 6kg dávky syntetického oblečení může do našich vodních systémů uvolnit až 700 000 mikrovláken.

12 ODPOVĚDNÁ
VÝROBA
A SPOTŘEBA

Odpady

Módní průmysl po celém světě ročně vyprodukuje 92 miliónů tun odpadu, který skončí na skládkách, a předpokládá se, že do roku 2030 toto číslo stoupne na 148 miliónů tun.⁵ V České republice je dle údajů Ministerstva životního prostředí každý rok vyhozeno kolem 200 000 tun textilu, což představuje přibližně 20 kg textilu na osobu. Největší problém v souvislosti s textilním odpadem je ten, že více jak 90 % končí na skládkách. V České republice je to dokonce až 97 %.

Abychom to přiblížili: každou sekundu je na světě skládkován nebo spálen přibližně 1 nákladní vůz naplněný textilním odpadem. Méně než 1 % materiálu použitého k výrobě oděvů se recykluje na nové oblečení,⁶ přičemž velký objem textilu se vyváží zejména do zemí globálního Jihu, kde zatěžuje místní komunity a životní prostředí.

Možná si říkáte, co je špatného na vyhozeném textilním odpadu na skládkách. Oblečení z polyesteru však zůstane na skládce podle odhadů 200 až 450 let, stejně jako plasty. Při jeho rozkladu se navíc uvolňuje metan, škodlivý skleníkový plyn, který přispívá ke globálnímu oteplování dokonce 23× více než CO₂.

Sociální a etické dopady

Kromě dopadu na životní prostředí přináší módní průmysl i problémy v oblastech práce, genderové nevyváženosti a chudoby. Móda a textil patří mezi největší zaměstnavatele, podle odhadů je v tomto průmyslu zaměstnáno přes 60 miliónů lidí. Velké korporace hledají nejlevnější způsoby produkce a často nedávají svým zaměstnancům důstojnou mzdu. Odhadem asi 21 miliónů lidí⁷ je chyceno do pastí moderního otroctví, kdy jsou nuceni pracovat za nízkou mzdu nebo zcela zadarmo, a to pod hrozbou násilí a v otřesných pracovních podmínkách. Navíc 80 % pracovních sil v celém dodavatelském řetězci tvoří ženy, které jsou často vystaveny násilí a sexuálnímu obtěžování.

Podle průzkumu se 77 % britských maloobchodních prodejců domnívá, že je existence moderního otroctví v jejich dodavatelském řetězci pravděpodobná.⁸

1 KONEC
CHUDOBY

3 ZDRAVÍ
A KVALITNÍ ŽIVOT

4 KVALITNÍ
VZDĚLÁNÍ

8 DŮSTOJNÁ PRÁCE
A EKONOMICKÝ RŮST

Budoucnost módy – udržitelnost a cirkulace

Abychom se mohli posunout k udržitelnějšímu módnímu průmyslu, je nezbytné opustit tradiční, lineární model – vzít, vyrobit a vyhodit – a nahradit ho systémem, ve kterém se vlákna, textilie či oděvy používají opakovaně. Stále více pozornosti se tak při inovacích módního průmyslu věnuje šetrnějšímu využití surovin a vody, vyššímu využívání recyklovaných vláken a navrhování snáze recyklovatelných oděvů. To vše jsou prvky chytrého systému, který by měl nahradit stávající svět rychlé a nešetrné módy. Vyšší využitelnost textilu a udržitelnější oděvy pak nevyhnutelně povedou ke zdravějšímu prostředí a prospěšné cirkulární ekonomice.

Doporučení změn a jejich prosazování

Revidovaná Rámcová směrnice o odpadech (WFD) zavedla povinný tříděný sběr oděvů, který musí být v EU realizován od roku 2025. Roste povědomí o dopadech módního a textilního průmyslu a existují postupy, které regulují průmysl v oblasti sběru, opětovného využití či recyklace textilu v EU a v ČR.

Nová Evropská komise vnímá nutné změny textilního průmyslu jako svou hlavní prioritu Akčního plánu cirkulární ekonomiky a deklaruje, že této oblasti bude v nadcházejícím období věnovat značnou část své pozornosti. Módní a textilní průmysl byl zahrnut mezi pět hlavních průmyslů pro zavedení modelu cirkulární ekonomiky.

Do změn k udržitelnějšímu a oběhovějšímu módnímu průmyslu se ale musí zapojit všechny zúčastněné strany. Zcela zásadní pro prosazování změn a realizaci všech významných inovací jsou především jednotlivé státy a jejich vlády. Prosazování změn a nová legislativa jsou základem tvorby nového systému řízení, a proto doporučujeme tyto kroky:

1

Regulace a legislativa

Vláda by měla zavést postupy, které budou řešit odpad při výrobě a po použití spotřebiteli a stanoví povinnost třídít a recyklovat textil v souladu s plněním povinností sběru textilu podle revidované Rámcové směrnice o odpadu.

3

Ekonomické pobídky

Doporučujeme zavést ekonomické a/nebo daňové pobídky pro prodejce a značky podporující iniciativu „nulového skládkování“ za neprodané oděvy, které neskončí na skládce nebo ve spalovnách a místo toho budou využity charitativními organizacemi.

5

Transparentnost prodejců a značek

Žádáme o povinný podrobný reporting o udržitelnosti ze strany všech prodejců a značek, který zajistí lepší postupy a regulaci s cílem zlepšit pracovní podmínky zaměstnanců a zaměstnankyň, zajištění důstojných mezd a ochranu našich ekosystémů.

7

Informační kampaň

Žádáme o zavedení platformy, která umožní veřejnosti lépe pochopit sociální a environmentální dopady textilního průmyslu, které bývají často záměrně zakrývány.

9

Obchodní politiky

Požadujeme zavedení platformy, která pomůže značkám i prodejcům v plnění a dosahování globálních etických a udržitelných obchodních pravidel.

2

Inovace a výzkum

Budoucnost tohoto odvětví závisí na inovacích. Významná podpora výzkumu umožní technologický pokrok a inovace se zaměřením na recyklaci textilu, přírodní materiály a využití vedlejších odpadních produktů z potravinářského průmyslu.

4

Transparentnost

Společnosti zabývající se recyklací textilu a sběrné banky textilu k recyklaci nejsou příliš transparentní. Požadujeme lepší informovanost o těchto postupech, transparentnost subjektů zabývajících se recyklací textilu mezi veřejností a jasně daná pravidla fungování a regulace recyklačních bank.

6

Rozšířená odpovědnost výrobce

Státy celosvětově prosazují rozšířenou odpovědnost výrobců za zboží po použití spotřebiteli či neprodaného zboží. Žádáme o uplatňování tohoto postupu na neprodaný textil a oděvy.

8

Vzdělávání

Požadujeme začlenění oblasti udržitelnosti a cirkulární ekonomiky do celého vzdělávacího systému. Výukové a vzdělávací postupy na všech školách a univerzitách by měly zahrnovat i principy udržitelnosti a cirkulární ekonomiky pod vedením pedagogů a akademiků i profesionálů z praxe.

10

Plnění Cílů udržitelného rozvoje

Jednotlivé státy by měly prosazovat soudržný a koordinovaný přístup k rozvoji oběhového a udržitelného módního průmyslu, který napomůže ke splnění Cílů udržitelného rozvoje OSN.